

**Ebu'n-Necîb Ziyâüddîn Sühreverdî. Dervîşin El Kitabı
(Âdâbü'l-Mürîdîn), çev. Süleyman Gökbulut, İzmir:
Mevlânâ Düşüncesi Araştırmaları Derneđi (MEDAR) Ya-
yınları, 2010, 180 s., ISBN: 978-9944-172-40-0.**

Muhammet ERTÖY*

Ebu'n-Necîb Ziyâüddîn Sühreverdî'nin *Âdâbü'l-Mürîdîn* adlı eseri Dr. Süleyman Gökbulut tarafından *Dervîşin El Kitabı* adıyla (Medar Yayınları, İzmir-2010) Türkçemize kazandırıldı. Mütercim, gönül yolunun yolcularına rehberlik gayesiyle yazılan bu eserin çevirisine, hem eserin yazılış maksadına hem de muhtevasına telmihte bulunmak üzere *Dervîşin El Kitabı* adını münasip görmüş. Dr. Gökbulut tercümesinin başında Ebu'n-Necîb es-Sühreverdî'yi anlatan; *Âdâbü'l-Mürîdîn*'in önemini, muhtevasını, bu türden eserlerin niteliklerini ve eser üzerine başka dillerde yapılmış şerh ve tercümeleleri tanıtan bir bölüme de yer vermiştir. Orijinal metinde başlığı bulunmayan fasıllara, ele alınan konu ve içerik göz önünde bulundurularak başlıklar verilmesi bu tercümenin dikkate değer bir yanıdır. Ayrıca, metin içerisinde geçen bazı kavramlar mütercim tarafından, gereğince ve yeteri kadar açıklanmış; metinde geçen âyet ve hadislerin kaynakları da dipnotlarda gösterilmiştir.

Önde gelen mutasavvıflardan biri olan ve tasavvufa dair başka eserleri de bulunan Ebu'n Necîb es-Sühreverdî'nin *Âdâbü'l-Mürîdîn*'i, bütünüyle müridlerle ilgili meseleleri ele alan ve yalnızca âdâb konusunu içeren ilk kitaptır. Sûfîlerin inanç ve ibadete dair görüşlerinden makamlara ve hallere, sûfî

* Ar. Gör., DEÜ İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Anabilim Dalı.

ahlakından ilmin faziletlerine ve gündelik hayatın her safhasında gözetilecek edeb ölçülerine kadar birçok konuya yer veren eser, yirmi dokuz fasıldan meydana gelmektedir.

Dikkatimizi çeken diğer bir husus, Ebu'n-Necîb es-Sühreverdî'nin, itikada, inanç esaslarına ve kelâma dair meselelerde Ehl-i Sünnet'in bilinen görüşlerini tekrar etmesidir.

Sühreverdî, neredeyse bütün meseleleri, tasavvuf düşüncesinde yer alan ve farklı bağlamlarda sıkça kullanılan âvam, havas ve havâssü'l-havas tasnifi çerçevesinde ele almaktadır.

Müellif, Ehl-i Hadis'i, genelde hadis metinlerinin nakli ve sıhhati ile meşgul olmaları ve hadislerin zahirine tutunmaları sebebiyle dinin bekçileri diye tavsîf etmektedir. Fakihler ise ona göre, istinbat ve fehm yönünden ihtisas sahibi olmaları hasebiyle dinin hâkimleridirler. Sûfîlere gelince, Sühreverdî'ye göre onlar şekil ve manada diğer iki taife ile ittifak içinde olmakla beraber, yüksek ilimleri, buldukları şerefli hal ve makamları sebebiyle dinin hâmleridirler.

Ona göre tasavvufun evveli ilimdir ve murâdı ortaya çıkarır; ortası ameldir, talebi açığa vurur; sonu ise gayeye ulaştıran mevhibedir.

Ebu'n-Necîb es-Sühreverdî tasavvufun bütünüyle edeb olduğu yönündeki yaygın görüşü tekrar eder ve her vaktin, her halin ve her makamın bir edebinin olduğunu vurgular. İnsanları edeb bakımından dünya ehli, din ehli ve din ehlinin seçkinleri olmak üzere üç kısma ayırır. Ona göre dünya ehlinin edebi fesahat, belâgat ve ilim; din ehlinin edebi riyazet, azaların edebi, tabiatın güzelleştirilmesi, şehvetin terki, şüphelerden kaçınma ve hayra koşmadır. Din ehlinin seçkinlerinin edebi ise kalpleri korumak, sırları gözetmek, gizli ve açık olanı aynı hale getirmektir. Sühreverdî, benzer bir tasnifi tasavvuf ehli için de kullanmış ve müridlerin amelle, mütevassıtların edeble, âriflerin ise himmetle birbirlerinden üstün olabileceklerine değinmiştir.

Ahlak faslında sûfîlerin bazı ahlâkî özelliklerinden bahseden Ebu'n-Necîb, Kettânî'nin "Tasavvuf ahlaktır, ahlak bakımından kim senden üstünse tasavvuf bakımından da üstündür" sözüne atıfta bulunur. Mutasavvıfların ahlak söz konusu olunca ne denli hassas davrandıklarını ifade etmek üzere, kible istikametine tükürmeyi bile şeriatın edeblerinden birinin terki saydıklarından bahseden bir menkıbeyi nakleder.

İlmin fazileti hakkında Hz. Peygamber'in "Âlimler peygamberlerin mirasçılarındır", "Âlimin âbide üstünlüğü, benim sizden kişilik bakımından en düşük seviyede bulunanınıza üstünlüğüm gibidir" mealindeki sözlerini zikreden müellif, ilmin ruh, amelin ceset; ilmin asıl, amelin ise fer' olduğu yönündeki meşhur görüşü dile getirmektedir.

Hakk'a götüren yolların çokluğunu, çeşitliliğini ve her bireyin kendi istidatları doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini kısa ve özlü bir şekilde

ifade eden Sühreverdî, kazaya rızanın, belaya sabrın, nimete şükürün ise sûfîlerce herkese vacip görüldüğünü söyler.

Farklı konularda sıkça derecelendirmelere ve tasniflere yer veren Ebu'n-Necîb, insanların sorumluluklarının da, gelişimlerinin de aklı, ruhi melekeleri ve yatkınlıkları nisbetinde olacağını farkındadır. Benzer bir tasnifi “sema hakikat ehli için müstehab, nâsik ve vera' sahibi kişiler için mübah, nefis ve hazları olanlar için mekruhtur” şeklinde ifade etmektedir.

Ebu'n-Necîb es-Sühreverdî, yeme içme, giyim kuşam, yolculuk, evlilik, sohbet, misafir ağırlama, hastalık, ölüm, bela ve musibet gibi insan yaşamının her anını kapsayan hususlarda sûfîlerin gözetmeleri gereken edeb kaidelerini de ayrı ayrı fasıllarda ele almıştır.

Gerek dilimize kazandırılan bu eser, gerekse tasavvuf düşüncesinin diğer kaynakları tsavvufun gerçekte ne olduğuna dair doğru bilgileri, bu yolun hakiki mahiyetini, usûl ve erkanını ortaya koymaları bakımından son derece önemlidir. Bu türden eserler, manevi tecrübe adına günümüzde ortaya konan bir takım nev-zuhur düşünce ve temrinlerin en hafif ifadeyle kendi özümüzden uzaklaşma ve kendi düşünce dünyamıza yabancılaşma olduğunu açıkça göstermektedir. Sadece *Âdâbü'l-Mürâdîn*'in muhtevası bile bizi yeni arayışlara sevk eden şeyin kendi geleneğimizden kopuşumuz; kendi inancımız ve tarihsel tecrübemiz konusundaki cehaletimiz olduğunu anlamaya yetecektir. Kişisel gelişim, Manevi Rehberlik, Ezoterizm, Psikanaliz, NLP, Yoga ve Yeni Dini Hareketler gibi konularda son yıllarda ortaya çıkan literatür, hem günümüz insanın ilgi ve ihtiyaçlarını hem de kendi geleneğimizin, eserlerimizin bu doğrultuda yeniden ele alınmasının gereğini ortaya koymaktadır. Tasavvufun istediği gibi düşünme ve inanma, her aklına geleni konuşma ve keyfince yaşama mesleği olmadığını; hele hele köksüz, inançsız ve harcîâlem bir mistisizm hiç olmadığını anlamanın/anlatmanın yolu bu gibi eserleri tetkîk etmekten geçmektedir. Hülâsa, kendi düşünce iklimimizin, duygu dünyamızın ve bu toplumun manevî önderlerinin eserlerinin insanımızın dikkatine sunulmasına yönelik her çabanın son derece lüzumlu ve takdire şayan olduğu açıkça ifade edilmelidir.

